

ESCOLA D'ESTIU

1933

FESTIVAL
WAGNER

(Commemoratiu del cinquantenari de la seva mort)

PER LA

BANDA MUNICIPAL
DE BARCELONA

amb la col·laboració de

MERCE PLANTADA
CANTATRIU

ORFEO GRACIENC

Direcció Mtre. JOAN BALCELLS

Direcció General: Mestre

JOAN LAMOTE DE GRIGNON

TEATRE GREC DE MONTJUIC

dijous, 27 de juliol de 1933

a les deu de la nit

R.16211

ESCOLA DE DRETTA
1888
FESTIVAL
WAGNER

BARCELONA
M. G. S. I. G. P. S.
DE BARCELONA
CANTATIU

DE BARCELONA
M. G. S. I. G. P. S.
DE BARCELONA
CANTATIU

PROGRAMA

I

WAGNER *L'HOLANDÈS ERRANT, Obertura.*

WAGNER - OLIVA . *TRISTANY I ISOLDA.*

a) *Preludi del primer acte.*

b) *Mort d'Isolda.*

II

WAGNER *Escena de la Consagració del Grial de
"PARCIVAL".*

Orfeó Gracienc i Banda Municipal.

III

WAGNER - J. LAMO-
TE DE GRIGNON . *FAUST, Obertura.*

WAGNER - J. LAMO-
TE DE GRIGNON . *LA POSTA DELS DEUS. Gran escena
final.*

*Brunhilda: Sra. MERCÈ PLAN-
TADA.*

WAGNER (GUILLEM RICARD)

NASCUT a Leipzig el 22 de maig del 1813, mort a Venècia el 13 de febrer del 1883. Pertanyent a família de funcionaris modestíssims, això no fou obstacle perquè la seva vida es desenrotllés en un ambient artístic favorable.

Després de mantes vacil·lacions en l'elecció de carrera, la influència que sobre el seu ànim exercí el gran compositor alemany Carles Maria de Weber, i especialment l'obertura d'"Egmont", el decidiren a dedicar-se per complet a la música. Els seus primers assaigs de composició foren executats als concerts de Leipzig i Praga. Sentint-se fortament atret pel teatre, compongué l'òpera "Les Fades", influïda completament per l'estil i procediments de Beethoven i Weber.

En 1833, comença d'actuar com a Mestre de chors i l'any següent com a director d'orquestra, tasca que continuà durant alguns anys.

Home d'idees revolucionàries i ardent defensor de la llibertat, aquesta circumstància l'impulsà a prendre part activa en alguns moviments revolucionaris.

Aquesta manera d'ésser contribuí en molt a l'afany amb què escriví l'òpera "Rienzi".

Diverses obertures, compostes en aquesta primera època, foren executades tot just acabades de compondre.

L'activitat de Wagner es repartí entre la música, la literatura crítica i la filosofia. Entre els seus treballs literaris sobresurten els que porten per títol: "Art i Revolució", l'"Obra d'Art de l'Avenir", "Opera i Drama", etc.

La producció teatral de Wagner comprèn les obres següents: "Les Fades"; "La prohibició d'amar", "Rienzi", "L'Holandès Errant", "Tannhauser", "Lohengrin", "L'Anell del Nibelung", trilogia en un pròleg i tres parts, que consta de les obres següents: "L'Or del Rin", "La Walkyria", "Sifrid" i "El Capvespre dels Déus", "Tristany i Isolda", "Els Mestres Cantaires de Nuremberg", "Parsival".

L'obra de Wagner, per bé que es basa en el respecte més absolut de la tradició clàssica, de la qual és perfecte continuador, aportà a la música innovacions quant a la forma melòdica, al procediment harmònic i a la utilització dels elements orquestrals, les quals havien de causar forçosament sorpresa i promoure discussions ben apassionades. Malgrat tot, en ésser conegudes, i tal vegada com a conseqüència d'això mateix, Wagner ha estat el músic que més ha influenciat les generacions que l'han succeït, i es dona el cas significatiu que molts compositors que han pretès i pretenen actuar com antiwagneristes, en el fons, no han estat altra cosa que uns imitadors de Wagner.

Ha contribuït per molt a la divulgació i comprensió de l'obra de Wagner el fet que, a més de les representacions teatrals de les seves obres, hagin estat executades i continuïn executant-se en els concerts simfònics, no solament les "obertures" i "preludis" i gran nombre de fragments d'aquestes obres, sinó que molt sovint són donades audicions d'actes complets sense la representació escènica, és a dir, en forma de concert, la qual cosa afavoreix la percepció de la música per la música, i permet de penetrar més íntimament els propòsits del compositor.

L'HOLANDE'S ERRANT (OBERTURA)

A mitjans de juliol del 1841 Wagner començà la composició de l'obra per la Balada de Senta. A l'hivern següent deixà acabada l'obra, i fou estrenada a Dresde el 2 de gener del 1843. La grandiosa Obertura denota un pas de gegant en la carrera del seu autor, sobretot comparant-la amb la de Rienzi. Comença amb els temes que descriuen el personatge de L'Holandès, sobresortint el de l'Altivesa, tema cabdal de l'obra, i el de la damnació. Segueixen els que caracteritzen la donzella Senta, entre ells el de la fidelitat i el del sacrifici. Segueix una combinació de temes descriptius de la festa dels mariners que forma contrast amb els de la tempesta i l'encantament del vaixell, i cap a la fi apareix l'inspirat tema de la Redempció per l'amor, que conclou el pensament de l'obra, pensament que tant inspirà Wagner en les obres posteriors, fins a la darrera: PAR-CIVAL.

Heus ací ara la descripció poètica que el mateix Wagner ja d'aquesta Obertura:

"El vaixell de l'Holandès Errant va brunzent per entremig

de la tempesta; s'apropa a la costa i s'atura arran de terra, puix que ha estat promès al seu patró que la seva redempció la hi trobaria un dia.

"De mica en mica, esdevé perceptible el ressò misteriós d'aquesta nova de salvació, que ens penetra com un plany i com una pregària.

"Fadigat i dalint-se per la mort, l'Holandès petja la costa, mentre la tripulació, defallida per l'etern vetllar, posa a segur el vaixell tot i treballant en silenci.

"Quantes vegades el patró s'ha trobat ja en cas semblant! Quantes vegades, del mig de la mar estant, menava el seu vaixell cap a les platges dels homes, on li era concedit el consol de tocar terra cada set anys! Quantes vegades creia assolida la fi del seu turment, però quantes vegades també, desenganyat havia de reprendre el foll viatge errabund!

"Per a trobar la mort d'una vegada, cercava la complicitat de les ones i de la tempesta; ensorrava el vaixell en les goles de la mar... però la mar no l'engolia; o bé el llançava contra els esculls... però els esculls no l'estellaven.

"Tots els perills de la mar, dels quals ell va mojar-se un dia es mojen ara d'ell...; l'Holandès esdevé invulnerable i condemnat a vagar eternament per les desertes aigües en cerca de tresors que no el consolen, sense trobar mai allò que l'ha de redimir.

"Un vaixell fort i ben aparellat es presenta al seu davant, i li fa sentir les cançons dels mariners, contents pel retorn a la pàtria que s'acosta.

“Pensant en llur benestar s'enfurisma, llavors es llança amb la seva nau davant aquella gent joiosa, els omple d'espant i de terror, i els fa emmudir i fugir plens d'angoixa.

“Enmig de la seva misèria, clama per la redempció; en l'horrible desert de la seva existència sols una dona pot salvar-lo. Però, on batega un cor sensible al seu mal? On és la dona que no fugi d'ell trista i estemordida com totes, i com aquests homes covards que quan el veuen que s'acosta fan el senyal de la creu?

“Un raig de llum en la nit; penetra en la seva ànima, s'apaga i torna irradiar després.

“El navegant, fitant els seus ulls en aquest estel lluminós, se n'hi va a través de les ones.

“El que tan poderosament l'atrau, és l'esguard d'una dona que li arriba plena de melangia i de compassió. Un cor sobre les seves pregones fondàries al sofriment de l'home maleït; aquest cor li serà sacrificat, esclatant de compassió per fondre's en els seus sofriments.

“Davant aquesta divina aparició, el malaurat s'ensorra amb el seu vaixell trossejat. La mar els engoleix tots dos, però enmig de les ones sura el navegant i s'enlaira augustament santificat, menat per la mà ferma de la seva redemptora cap a l'alba de l'amor.”

TRISTANY I ISOLDA

A) Preludi. (Comentari de l'autor).—Un antic poema, un primitiu poema d'amor, renovat eternament i reproduït en totes les llengües de l'Europa medieval, ens parla de Tristany i d'Isolda. El fidel vassall que estimava Isolda sense voler confessar-s'ho ell mateix, l'havia anat a demanar per al seu rei; i ella, veient-se sense força per a resistir, va haver de seguir-lo com a núvia reial. Gelosa, la deessa de l'amor, en veure desatesos els seus drets, va venjar-se: el beuratge d'amor que, segons era costum la previsorà mare d'Isolda havia destinat al que es nullerava amb la seva filla sols per raons d'Estat, el féu servir, amb un enginyós descuit, per a la jove parella, que, en provar-lo, va sentir-se inflamada de sobte per un foc abrusador. Ambdós amants varen jurar-se que foren sempre més l'un de l'altre. De llavors ençà no hi hagué per a ells més que desigs, dalers, goïgs i penes d'amor inacabables. En canvi, el món, el poder, la fama, la glòria, l'honor, la noblesa, l'amistat, la fidelitat, tot se'ls esvaí com un somni frèvol. Una sola força sobrevisqué al desig, l'insadollable desig, l'aspiració eterna-

ment reproduïda, assedegant-los i consumint-los i com a única redempció, la mort... morir: no despertar mai més!

En escollir el músic aquest tema per a la introducció del seu drama d'amor, sentint-se per complet dins l'element més propi i il·limitat de la música, sols va tenir cura dels límits que fixaria a la seva obra, ja que exhaurir el tema era impossible. Així, amb un sol tret, però en progressió ample-ment desenrotllada, féu descloure l'insadollable desig, des de la confessió tímida, a la més tendra atracció, creixent al tra-vés dels sospirs anguniosos, de les esperances i temences, de les queixes i els dalers, dels goigs i els sofriments, fins a as-solir l'esclat màxim.

Però és en va! El cor, impotent, torna a defallir per con-sumir-se en el desig, en el desig inassolible, car tot desig acon-seguit no és sinó la deu d'un altre de nou; fins que, arribat al darrer decandiment, el nostre esguard percep el pressenti-ment d'aconseguir el suprem goig: el goig de morir, de no ésser ja res, l'alliberament vers aquell reialme meravellós del qual més ens allunyem quan més ens afanyem per pene-trar-hi. Podem anomenar-lo la mort? O és, més bé, aquell món nocturn del meravellós, del qual sortien estretament enllaçats un cep i una eura damunt la tomba de Tristany i Isolda, com ens conta la llegenda?

B) Escena final.—Tristany jau, mort. Isolda, que no ja esment de res del que l'envolta, fixa els ulls a les despulles de Tristany, en un èxtasi que va creixent, mentre l'orquestra

teixeix el fragment final d'aquest drama líric, que és resum i estilització tràgica de l'escena d'amor del segon acte; cap a la fi, Isolda, transfigurada, expira en braços de Brangüena, i cau dolçament damunt el cos de Tristany.

PARCIVAL. *La Consagració del Grial*

Acte 1r. Quadro 2n.

Interior del Temple del Sant Grial. Van arribant els Cavallers del Sant Grial, distribuint-se a l'entorn de dues grans taules. Entren escuders i Infants i travessen l'escena. Els Cavallers es disposen per a la celebració de l'àgape d'amor. Un grup d'Escuders i servents entra conduint Amfortas, ajagut sobre un baiard. Dos patges duen un estoig que conté el Grial, i el deixen sobre una taula de marbre; altres dos duen cistelles i àmfores contenint el pa i el vi.

Hom sent, llunyana, la veu de nens i joves, recordant el sacrifici del Salvador i les paraules divines: "Heus ací mon Cos; heus ací ma Sang."

Els patges treuen de l'estoig un antic calze de cristall, el destapen i el posen damunt l'altar, al davant d'Amfortas; aquest s'agenolla devotament, i l'adora en silenci. Intenses tenebres envaeixen el Temple. Un raig de llum baixa de la cúpula sobre el calze que irradia una suau resplendor. Amfortas, transfigurat, l'alça i portant-lo suaument a dreta i esquerra, consagra el Pa i el Vi. Amfortas deposa el calze, la resplendor del qual s'esmoreeix, mentre l'obscuritat del Temple va fent-se menys densa.

Els patges tanquen novament el calze al seu estoig, i distribueixen després el Pa i el Vi consagrats, entre els Cavallers que celebren l'àgape. Acabada la cerimònia, els Cavallers s'abraquen solemniament. Amfortas és posat novament sobre el baiard i formant el seguici com a l'arribada, se'n van tots lentament, mentre va extingint-se el so acompanyat de les campanes.

* * *

El Mestre Lamote de Grignon ha revisat acuradament la transcripció per a orquestra de vent (de procedència italiana) de la Consagració del Grial, amb la fi que, en tot el possible, les sonoritats conservessin el color de l'orquestració wagneriana. A tal objecte, s'han mantingut a l'adaptació definitiva, i en tot el que no és incompatible amb la constitució instrumental de l'organisme "Banda", tots els timbres fonamentals establerts pel propi Wagner en la seva partitura original.

Heus ací el text cantat pels cors durant aquesta escena:

ELS CAVALLERS DEL GRIAL

A punt siguem tothora
per l'àgape d'amor,
com si ara fos ja hora
d'havê'l darrer conhort!

Qui en actes bons se plau,
el Sant Convit li escau
confort hi pot cercâ
que el do suprem rebrà.

LES VEUS DELS DONZELLS

Per l'hom qui pecava,
si amb greus dolences un jorn
sa sang brollava,

pel gloriós Salvaire
que sia amb cor ben alegre
ma sang vessada.

El cos que ens immolà el Senyor,
revisqui en nos per sa Passió!

LES VEUS DELS INFANTS

La Fe és vivent
colom del cel
davalla amb l'Alt missatge

com do diví,
tasteu el sant vi
i el pa de vida sana.

“Preneu el meu cos,
preneu ma sang,
de nostra amor la gràcia!”

“Preneu ma sang,
preneu el meu cos
i haureu record de mi!”

Pa i vi del Sant Cenacle
feu canvià el diví miracle
pel poder d'amor pietós,
en el cos que Ell immolà
i en la sang que eixí per nós.

LES VEUS DELS DONZELLS

Sang i cos, divina ofrena,
ara dant-vos refrigeri
fa canviar l'amor de Déu,
en el vi, que us dóna a raig,
i en el pa, que avui mengeu.

ELS CAVALLERS

(Una meitat)

Tast fem del pa,
pugui'ns donâ
al cos virior i força;
ferm fins la mort
tot nostre esforç
compleixi el Mestre l'obra.

(L'altra meitat)

Tast fem del vi,
torni's per mi
un doll de sang enardida,

(Tots)

gais en la unió,
fer germanô
per batre'ns amb santa embranzida.

Glòria als qui creuen!
Glòria als qui estimen!

VEUS DELS DONZELLS

Glòria als qui estimen!

VEUS DELS INFANTS

Glòria als qui creuen!

VEUS

Glòria als qui creuen!
Glòria als qui creuen!

Trad. de JERONI ZANNÉ i JOAQUIM PENA

“FAUST-OUVERTURE”

Fou composta a París, el 1840, amb l'intent de fer-ne la primera part d'una simfonia completa sobre Faust. Quinze anys després Wagner, per consell de Liszt, reprengué aquesta composició, la reféu en gran part i en formà una magnífica Obertura. Heus aquí el lema que donà a la seva obra, tret del “Faust” de Goethe:

“El Déu qui viu en el meu cor pot commoure profundament el meu ésser; però, a desgrat de governar sobre totes les meves forces, no pot impulsar-les a l'exterior. És per això que l'existència m'és una càrrega feixuga que em fa avorrible la vida i desitjable la mort!”

Un pregon sentit filosòfic anima tota aquesta Obertura; els temes fonamentals són exposats des del començament de la introducció, lenta. L'ur caràcter ombrívol s'aclareix a estones, especialment durant l'“Allegro”, en el qual trobem magistralment descrita la lluita entre els diversos estats d'ànima del protagonista i els sentiments oposats que travessen el seu esperit.

LA POSTA DELS DÉUS

ESCENA FINAL

Quadro darrer de la Tetralogia wagneriana; l'escena representa l'atri del Palau dels Gibigungs; al mig, damunt la civera reposa el cos inanimat de Sigfrid. Hagen, empès per la seva ambició de posseir l'anell, acaba d'occir Gunther.

Arriba Brunhilda; mana als vassalls que aixequin una pira vora el Rin i queda embadalida contemplant les despulles del seu amant; recorda les gestes d'aquest; esmenta la seva amor i la seva traïció. Després mana als homes que posin el cos de Sigfrid damunt la pira; Brunhilda lleva l'anell del dit de Sigfrid i el contempla; el foc purificarà l'anell maleït i les ones el tornaran a les Filles del Rin. Brunhilda es posa l'anell al dit; arrabassa de les mans d'un home una teia i cala foc a la pira. S'acosta el seu corser Grane, i l'amoixa; d'un bot munta a cavall i es llança foguera endins.

El riu sobreïx; les aigües voregen la pira i hom albira sobre les ones les Filles del Rin, que vigilen amatents. Hagen, en veure-les, es llança al riu en cerca de l'anell, però les Filles del Rin, l'arrossequen cap al fons; després apareix una d'elles, i mostra amb triomf l'anell reconquistat. La resplendor del foc augmenta més i més, i de sobte apareix el Walalla, amb tots els déus i els herois voltats de flames.

BRUNHILDA

(als Vassalls)

Una gran pira
feu-me amb forts troncs,
lla vora de Rin!
Ben encès
munti el braser,
que ara noble cos
d'heroi, el més gran, deu cremar.

Porteu, prest, son corser,
perquè amb mi el brau mestre segueixi;
de l'heroi les sacres exèquies
avui compartir
daleix el meu cos.
Compliu el que jo us dic.

Com sol m'envia
límpida llum;
ell, pur com cap hom,
fou qui em traí!
Traïdô a l'esposa
a l'amic fidel,

que sa pròpia dona
—l'única amada—
va amb son bran separà's.

Cap no jurà
amb més noblesa;
Cap no complí
amb més honradesa;
Cap no estimà
amb més puresa;
i amb tot, ses paraules,
obres i tractes,
l'amor més honesta,
Cap com ell no traí!
Com fou, no sabeu?

Oh eterns guardians
dels pactes solemnes!
Ara esguardeu
com floreix ma dolor;
vegeu vostre tort eterna,
El meu plany oeix,
oh déu august!

Per sa heroica gesta,
—el que tant has volgut—
duies a aquell

qui l'acompli
la maledicció que et damna!

Cal, doncs,
que el més pur es traeixi,
per fé una dona cient!

Ara sé el què et convé?

Tot, tot,
tot ho sé jo;
tot em fou revelat.
Adhuc dels corbs teus
jo el vol sento;
amb un gruat missatge
vaig a enviar-los vers tu!
Reposa, reposa, oh déu!

Doncs ara prenc
mon heretatge:
l'anell maleït!
Oh horrible anell!
Ton or copso
i el llanço ben lluny!
Del fons de l'aigua
sàvies germanes,
del Rin les nàiades Filles,
mercès grans del vostre consell.

El que voleu,
us dono avui;
d'enmig mes cendres
feu-lo ben vostre.
Les flames qui em cremaran,
la maledicció llevin d'ell!
Dintre del riu
sigui dissolt
i sempre ben pur
serveu l'or clar
que per malastre us fou pres.

Prest, corbs, vers Wotan!
Feu saber al mestre
el que heu sentit vora el Rin!
La roca de Brunhilda
voregeu!
Que lla flameja.
Logue, dueu-lo al Walalla,
car la fi dels déus
llustreja ja al lluny.
I ara jo calo foc
al Walalla, burg resplendent!

Grane... corser meu,
rep mon salut!
Tu no saps, l'amic,

on vull conduir-te?
Dins flames vives
jau ton senyor,
Sigfrid... l'heroi benaurat!

Frisant per seguir-lo
gai tu renilles?
Crida't vers ell
l'alegre foguera?
Sent també el meu ésser
com ella encès;
clares flames
m'abrusen el cor;
d'ell abraçada,
i ell jo abraçant,
d'amor la puixança
esposos ens fa!

Heia-jaho! Grane!
Cerca el teu mestre!
Sigfrid! Sigfrid!... Vés!...
Jo et saludo feliç!

Trad. JOAQUIM PENA

RF-14-40

IMPRESA
MALLORCA, 410
BARCELONA